

UDVIKLING FOR UDVIKLINGSHÆMMEDE. NR. 3. MAJ 2010

lev
bladet

59. ÅRGANG

Vild med SPORT

Stor billedreportage på side 18

ANNONCE

ind- hold

- 4 **Kort nyt**
- 5 **Leder** – Nærhedsprincippet er dødt
- 6 **Arbejdspres** – Ekstremt mange fejl i den kommunale sagsbehandling
- 10 **Kommunikation via nettet**
– Sådan holder du kontakten med dit voksne barn
- 17 **Støt udviklingshæmmede i Uganda**
- 18 **Vild med sport**
- 24 **Kost og motion** – Guide til et sundere liv
- 27 **HANDI Forsikringservice** – Er din ferieforsikring i orden?
- 28 **Skolegang for de u-underviselige** – En lang og hård kamp
- 35 **Debatten** – Kommunalpolitikere sætter os i gabestokken
- 36 **Boganmeldelse** – Almagt og afmagt
- 45 **LEV nyt**
- 46 **Kort nyt**

Rosenvænget Festival 2010

Rosenvængets Skole i Viborg åbner fredag den 18. og lørdag den 19. juni 2010 dørene for 21. gang til to dage med masser af god musik, underholdning og spændende boder. Årets program byder som sædvanlig på både gamle kendinge og nye navne.

På menuen står en musical, skolens elever opfører "Starwars", Muddi og Salami-drengene og Bamses Venner. På festivalpladsen vil der som sædvanlig også være andre bands, der underholder, og der vil være mulighed for at prøve forskellige boder.

Læs mere om festivalen på www.rosenskole.dk

Sommerferie?

Se LEVs
sommerhuse på
www.lev.dk

Nye boliger godt for det sociale miljø

Efter 28 udviklingshæmmede for et lille år siden flyttede til nye boliger med masser af plads, har personalet ikke skullet anvende magt en eneste gang. Samtidig er volden blandt beboerne halveret.

28 udviklingshæmmede flyttede 1. maj 2009 ind i et nyt bofællesskab i nyt byggeri i Hobro. Her har de dels fået egne lejligheder med god plads og dels store fælles arealer. For at minimere den hårde lyd, der tit opstår i store rum, blev der under byggeriet tænkt i akustik, og eksempelvis er der brugt lyd-dæmpende døre overalt. Beboerne kan således trække sig tilbage og være stille med sig selv.

De nye rammer i kombination med personalets indsats betyder, at personalet siden indflytningen ikke har skullet bruge magtanvendelse over for beboerne. Samtidig er volden indbyrdes blandt beboerne halveret, og forstander Torben Frederiksen er ikke i tvivl om, at de fysiske rammer er en stor del af årsagen.

- Tidligere skulle vi seks-otte gange om året bruge magt overfor beboerne og indberette magtanvendelsen, ligesom vi havde 25-30 voldsindberetninger årligt, fortæller Torben Frederiksen ifølge Hadsund Folkeblad.

SERVICESTYRELSEN

Sådan hjælper vi børn og unge med handicap

Servicestyrelsens database godsocialpraksis.dk har i et nyt tema fokus på kommunernes gode eksempler på tilbud til børn med fysiske og psykiske handicap. Temaet indeholder eksempler på forældreuddannelse og på, hvordan handicappede kan få en uddannelse og inkluderes på arbejdsmarkedet.

Læs mere på www.servicestyrelsen.dk

Nærhedsprincippet er **dødt**

Økonomien bliver med vedtagelsen af ny lov det, som helt åbenlyst kommer til at afgøre ydelserne til mennesker med handicap

En tirsdag i maj overværede jeg og mange andre fra handicapverdenen et såkaldt åbent samråd i Folketingets socialudvalg. Her stillede Anne Baastrup (SF) socialminister Benedikte Kiær (K) en række spørgsmål i forbindelse med behandling af lovforslaget om, hvilken kommune der skal være handlekommune overfor en borger med handicap.

I dag er det sådan, at det er den kommune vedkommende bor i, som også tildeler graden af støtte og vejledning, mens den kommune, som i tidernes morgen påbegyndte støtte og vejledningen, er betaleren. Et princip, som imødekommer tanken om nærhedsprincippet, der har været en grundlæggende tanke bag kommunalreformen.

KL har ønsket en anden økonomistyring, hvorfor der er indgået en aftale mellem KL og regeringen, som bryder med nærhedstanken, og som flytter handleopgaven over til betalingskommunen. Efter at have overværet samrådet er al tvivl om, at det kunne handle om andet end økonomi fjernet. De vilkår borgerne sættes i er overhovedet ikke med i overvejelserne for, om lovforslaget skal vedtages.

Som handicaporganisation har vi derimod gjort os rigtig mange tanker om de vanskeligheder, borgerne udsættes for ved sådan en ordning. Helt grundlæggende er problemet, at borgerne fremover skal vurderes af en sagsbehandler fra en kommune, som godt nok er betalingskommune, men som ellers ikke på noget tidspunkt har haft kontakt med personen og derfor heller ikke kender hans eller hendes behov.

Et eksempel: Et botilbud, hvor der bor 15 personer, kan fremover have op til 15 forskellige kommuner, som vil sætte rammen for serviceniveauet. Altså kan den ene beboer have mulighed for at få hjælp til at komme i biografen, hvorimod vedkommendes nabo ikke kan. Ud over denne urimelighed giver det en administrativ byrde, som vil gå fra den tid, som burde gå til støtte og vejledning.

Nogen vil sige, at det er et tænkt eksempel, at beboerne kommer fra så mange forskellige kommuner, men det er set. Og omvendt kan vi sige, at det så godt som aldrig handler om, at samme kommune er handle- og betalingskommune for samtlige beboere.

Hvad vi ikke kan se eller har fået dokumentation for er, om der overhovedet er en økonomisk gevinst ved at gennemføre lovforslaget. Ministeren påpeger, at der ikke sker ændringer i forhold til lovgivningen i forbindelse med udmøntningen af ydelsen. Det kan vi godt læse, men virkeligheden er allerede nu en anden, og dette lovforslag gør ikke tilværelsen lettere for de mennesker, som er afhængig af støtte og vejledning.

Når I har læst artiklerne i dette blad, som handler om den kommunale sagsbehandling, vil I forstå min og LEVs bekymring.

AF SYTTER KRISTENSEN,
LEV'S LANDSFORMAND

Bettina Post

AF ARNE DITLEVSEN ■

Ekstremt mange fejl i den kommunale sagsbehandling

LEVs rådgivning kimes ned af forældre, som mener, der er sket fejl i afgørelser, som deres kommuner har truffet. Og ofte har de ret. Årsagen til de mange fejl hænger sammen med sagsbehandlerne arbejdsbyrde siger formand for socialrådgiverne

Brug af forkert lovgivning. Afgørelse fuld af fejl og mangler. Mangel på individuel vurdering før afgørelse.

LEVs rådgivning modtager dagligt henvendelser fra pårørende, som har måttet stå model til kommunernes mere eller mindre lemfældige håndtering af loven.

Årsagerne til "fejlene" kan være mange – lige fra sjukefejl til bevidst forsøg på omgåelse af loven.

Men en årsag til de mange fejl kan også være den arbejdsbyrde, som mange kommunale sagsbehandlere udsættes

for. Dansk Socialrådgiverforening (DS) har lavet en undersøgelse, som viser, at antallet af sager pr. sagsbehandler på handicapområdet er alt, alt for højt. For eksempel har sagsbehandlerne i gennemsnit ansvaret for 63 børnehandicapsager. Det er 40 procent mere, end DS anbefaler i sine vejledende sagstal. Læs mere om undersøgelsen på side 9.

ARBEJDSPRESSET MEDFØRER FEJL

Formand for Dansk Socialrådgiverforening, Bettina Post, tøver ikke med at sammenkæde fejlene i sagsbehandlingen med arbejdspresset for den enkelte sagsbehandler:

Opsigelse af bolig – efter forkert lov

En midtjysk kommune beslutter i 2009, at et botilbud for udviklingshæmmede skal nedlægges.

Moren til den ene beboer kontakter LEVs Rådgivning. Her kigger man lidt nøjere på sagen og får blandt andet indsigt i lejekontrakterne. Heraf fremgår, at der ikke er tale om et tilbud efter serviceloven, som kommunen hævder, men at det er oprettet efter Lov om almene boliger.

LEV kontakter på vegne af beboeren og dennes pårørende kommunen og den 26. april indløber dette svar:

...Efter at have undersøgt sagen nærmere, må det beklageligvis konstateres, at grundlaget for opsigelsen, som påpeget af LEV, ikke er korrekt. Opsigelse af boligerne hører under almenloven, og burde således være sket efter betingelserne i almenlejeloven.

Det er meget beklageligt, at der er sket denne fejl i sagsbehandlingen, og det er især uheldigt, at det skete så sent i sagens forløb, hvor du har fået tilbudt ny bolig i...

Kommunen slutter brevet af med en opfordring til, at de berørte parter mødes til en drøftelse af sagen.

- Der er formentlig meget stor sammenhæng mellem oplevelserne af sagsbehandling hos forældre til udviklingshæmmede og sagspresset hos den enkelte socialrådgiver. Navnlige antallet af børnehandicapsager pr. socialrådgiver er ekstremt højt visse steder. DS anbefaler et maksimalt sagstal på cirka 40-45 familier pr. socialrådgiver, men vores undersøgelse viser, at gennemsnittet er på 63 sager og at flere kommuner har over 70-80 sager. Sågar er der to af de kommuner, der deltog i undersøgelsen, som kan præsentere 110-115 sager pr. socialrådgiver, siger Bettina Post.

Hvis man ikke følger sagerne til dørs, risikerer man at må leve med en afgørelse, som er dikteret af rene økonomiske hensyn

Hun er fuldt overbevist om, at arbejdsvilkårene er afgørende for kvaliteten i indsatsen.

ØKONOMI STYRER

- De seneste års stadig skarpere fokus på økonomi i kommunerne betyder, at socialrådgiverne i høj grad bliver bedt om at finde muligheder for billigst muligt at leve op til lovens krav. Kommunalbestyrelserne sænker serviceniveauet over hele landet, og det går også ud over disse målgrupper. Man bestræber sig naturligvis for at overholde lovens krav, men det er jo ikke det samme som, at borgeren føler sig godt behandlet. - Jeg er sikker på, at en del af problemet

også skal findes i forventningerne fra forældrene til, hvad et samfund som vores kan stille op af løsningsmuligheder, og så kommunernes faktiske muligheder. For eksempel tilbud om specialinstitution til børn med forskellige vanskeligheder, hvor man nok som forældre til et barn med handicap forventer, at barnet får tilbudt plads i en institution med børn med samme eller lignende handicap, men hvor kommunerne sikrer sig at leve op til lovens krav ved at have en institution tilrettet børn med enhver slags handicap, og hvor ekspertisen dermed er mindre i forhold til det enkelte barns behov. Jeg er desuden bekendt med, at der i nogle

kommuner er sat loft over aflastning således, at der kun kan gives en aflastningsweekend om måneden, selv om en individuel vurdering af behovet viser noget andet. Det er ulovligt, idet det fremgår af Serviceloven, at hjælpen skal være tilrettet den enkeltes behov og forudsætninger, siger Bettina Post.

Så ja, det er måske nok ulovligt at lade økonomiske hensyn stå over barnets tarv og borgernes lovfæstede rettigheder! Men hvis man ikke følger sagerne til dørs, risikerer man at må leve med en afgørelse, som er dikteret af rene økonomiske hensyn.

Til kamp mod ulovlig og urimelig praksis

Dansk Socialrådgiverforening har udarbejdet en guide, der kan hjælpe de socialrådgivere, der kommer i klemme, fordi de direkte eller indirekte pålægges at arbejde på en måde, der er i modstrid med loven eller på kanten af den.

Guiden opsummerer problemstillingen på baggrund af lovgivning og praksis på området og er suppleret med eksempler, der er relevante for socialrådgivere. Den indeholder også information om ulovlige ordrer, ytringsfrihed, tavshedspligt, klagemuligheder og forslag til, hvem man kan kontakte eller sparre med i en sag om ulovlig praksis.

Læs mere:

<http://www.socialrdg.dk/Default.aspx?ID=180>

Ukonkret og kollektiv vurdering

En kommune i det nordlige Jylland sendte i slutningen af 2009 en række skrivelser til familier med udviklingshæmmede børn. Af brevet fremgår det, at kommunen nedsætter antallet af aflastningstimer.

LEV er i besiddelse af flere af brevene, og de er fuldstændig identiske. Kommunen skriver i brevet, at der er foretaget en individuel vurdering af

behovet, men der er ingen konkret og individuel begrundelse angivet. Og under alle omstændigheder omfatter den vurdering ikke at tale med de pågældende familier om deres behov.

En familie klagede derfor over kommunens nedsættelse af aflastningen fra 95 timer til 80 timer årligt. Kommunens reaktion på klagen ser således du:

...afgørelsen er med baggrund i de oplysninger, der er fremkommet i forbindelse med klagen blevet revurderet, og XX Kommune har givet jer ret i klagen, hvorfor reduktionen bortfalder...

Familier, der ikke har klaget, har IKKE fået ændret i kommunens afgørelse – dvs. de må leve med nedsættelsen af aflastningstimerne.

ANNONCE

UNDERSØGELSE

Antallet af sager pr. socialrådgiver i kommunerne

Dansk Socialrådgiverforening har siden 2007 udmeldt vejledende sagstal på seks kommunale forvaltningsområder. De vejledende sagstal er udtryk for hvor mange sager en socialrådgiver ansat 37 timer om ugen, kan have ansvar for. DS' vejledende sagstal skal ses som en hjælp til at strukturere og normere arbejdspladserne med tilstrækkelige ressourcer og kompetencer.

Dansk Socialrådgiverforening har i september 2009 gennemført en undersøgelse af sagstal i kommunale forvaltninger.

Undersøgelsen er foretaget ved hjælp af DS' tillidsrepræsentanter, som har besvaret et webbaseret spørgeskema. 126 tillidsrepræsentanter har deltaget i undersøgelsen.

BØRNEHANDICAP-OMRÅDET

Dette sagsområde bliver opgjort i både familiesager og i børnesager. Derfor er tillidsrepræsentanterne blevet spurgt, om man i deres kommune tæller sager i familier eller i børn. Der er i alt afgivet 35 svar, hvoraf 24 opgør i familiesagstal, og 11 i børnesagstal.

BØRNEHANDICAPOMRÅDET – FAMILIESAGER

I de 24 kommuner har man i gennemsnit 63 familiesager. Det spænder fra 39 sager i den kommune med færrest sager til 115 sager i den kommune, der har flest sager. DS' vejledende sagstal er ca. 40-45 familier. Undersøgelsen viser, at:

- 1 kommune har under 40 familiesager
- 10 kommuner har 45-59 sager
- 6 kommuner har 60-65 sager

- 5 kommuner har 70-80 sager
- 2 kommuner har 110-115 sager

8 procent mener, at sagstallet er passende. 92 procent mener, at sagstallet er for højt

BØRNEHANDICAP – BØRNESAGER

I de 11 kommuner har man i gennemsnit 73 børnesager. Det spænder fra 45 sager i den kommune med færrest sager til 100 sager i de kommuner, der har flest sager. DS' vejledende sagstal er ca. 40-55 børnesager. Undersøgelsen viser, at:

- 3 kommuner har 45-55 børnesager
- 6 kommuner har 60-90 sager
- 2 kommuner har 100 sager

9 procent mener, at sagstallet er passende. 91 procent mener, at sagstallet er for højt

VOKSENHANDICAP-OMRÅDET

Der er i alt afgivet 20 svar. I de 20 kommuner har man i gennemsnit 108 voksenhandicapsager. Det spænder fra 55 sager i den kommune med færrest sager til 175 sager i den kommune der har flest sager. DS' vejledende sagstal er ca. 70-85 voksenhandicapsager.

Undersøgelsen viser, at:

- 2 kommuner har 55-56 voksenhandicapsager
- 3 kommuner har 70-85 sager
- 4 kommuner har 90-100 sager
- 6 kommuner har 100-125 sager
- 5 kommuner har 130-175 sager

25 procent mener, at sagstallet er passende. 75 procent mener, at sagstallet er for højt.

Fyret uden at være ansat

Lotte* er udviklingshæmmet og kan ikke klare sig selv. For syv år siden fik hun konstateret en alvorlig sygdom. Tiden herefter har været præget af mange bivirkninger og indlæggelser for blandt andet knogleskørhed, grå stær og infektioner. Lottes mor er medindlagt, da behandling ellers ikke vil kunne gennemføres.

Moren får støtte til at passe datteren. Af praktiske årsager foretager kommunens lønkontor udbetalingerne. Men dette betyder ikke, at der er tale om et ansættelsesforhold mellem kommunen og moren. Derimod er der tale om et kontant tilskud.

Kommunen beslutter i 2009, at Lotte ikke længere er berettiget til denne støtte og vælger at afskedige moren – på trods af at hun ikke er ansat.

Kommunen meddeler ikke disse afgørelser til Lotte. Hun modtager heller ikke begrundelse for afgørelserne, ligesom klagevejledning ikke oplyses.

På vegne af Lotte og hendes mor sendte LEV i december 2009 en klage til Det Sociale Nævn over kommunen. Den 1. februar skrev LEV til kommunen og Det Sociale Nævn om, at man endnu ikke havde fået noget svar på den revurdering af sagen, som nævnet havde bedt kommunen foretage. Kommunen havde dermed ikke overholdt den frist på fire uger, som genvurderingen må tage ifølge Forvaltningsloven.

*Lotte er ikke pigens rigtige navn

AF STIG CHRISTENSEN, ORGANISATIONSKONSULENT I LEV ■
FOTO OG ILLUSTRATIONER FLEXSUS

**Svaret på kommunikation med børn,
der er flyttet hjemmefra,**

hedder Herbor

Simpel og enkel kommunikation. Sådan er computerprogrammet Herbor, og derfor benytter stadig flere udviklingshæmmede det. En gruppe pårørende og fagpersoner har været på kursus i at bruge den nye teknologi

Derfor søger man viden om Herbor...

Flere forældre og fagpersoner, som er med på kurset, kan se, at den ny teknologi kan bruges fremadrettet i kommunikationen. Én har et plejebarn og tænker, at Herbor skal bruges til at holde kontakten ved lige efter det fyldte 18 år. En socialpædagog på et beskyttet værksted mener ikke, at brugerne kender det, men vurderer, at det kan være en god indfaldsvinkel til noget kommunikativt.

Tyve mennesker sidder i et kursuslokale i Aabenraa en tirsdag aften i april. Det er forældre til udviklingshæmmede samt fagpersoner, og de har taget imod tilbuddet om gratis introduktion til Herbor – simpel kommunikation på nettet, der er særligt egnet til mennesker med udviklingshæmning, hjerneskade og andre kognitive vanskeligheder.

Kursusdeltagerne viser det store og brede fokus, der er på "kommunikation", og hvordan internettet påvirker kulturen omkring udviklingshæmmede såvel i familierne som på bosteder, skoler og værksteder.

Forældrene, der deltager, ser i Herbor en mulighed for at kommunikere med deres børn, når de er flyttet hjemmefra. Fagpersonerne, der er med denne aften, føler generelt, at de er nødt til at sætte sig ind i Herbor, fordi mange mennesker med udviklingshæmning, de er i kontakt med, benytter sig af det.

PROGRAMMET KAN IKKE STÅ ALENE

Underviser er Peter Wolfgramm fra firmaet Flexsus, der står bag Herbor. Han fortæller ivrigt, at kommunikation er mange ting. Og i en moderne verden er emails og internet en fundamental del af hverdagen. Informationsmængderne kan være enorme, og internettet er i sit væsen for den almene brede befolkning.

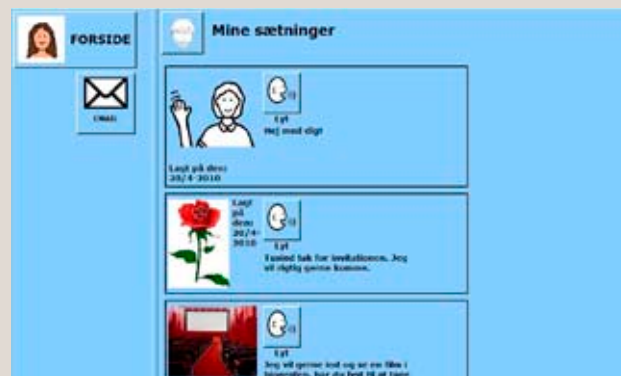
Herbor-programmet forsøger på en enkel måde at give udviklingshæmmede mulighed for at bruge og være en del af denne nye verden.

De to bærende principper i Herbor er, at det skal være simpelt og genkendeligt. Endelig skal der være korte arbejdsveje.

Men programmet er ikke altid nok i sig selv. Det kan være svært at bruge Herbor kontinuerligt, hvis skiftende pædagoger ikke har kompetencerne eller interesserer sig for det. Et forældrepar deltager for at genoptage brugen af Herbor efter en periode, hvor deres søn har haft pædagoger, som ikke havde forudsætningerne for at støtte sønnen. Han har netop

Kig i skrivevenner.

Byg egne sætninger.

Herbor kalender.

ANNONCE

YouTube i Herbor.

Derfor søger man viden om Herbor...
 En lille gruppe pædagoger fra et botilbud vil gerne have mere indsigt, da beboerne bruger det. Én er blevet støtteperson for en person, der har Herbor, så hun vil gerne lære om det.

været på kursus i Herbor og er igen blevet meget optaget af det. Forældrene synes, det giver en meget positiv måde at holde kontakten på.

BYGGEKLODSE OG SYNTETISK TALE

Herbor-programmet ligger på internettet, så det er ligegyldigt, hvor man er rent fysisk for at kunne bruge det. Man er desuden ikke afhængig af specielle programmer, som skal downloades og installeres. I stedet kan man gå ind via brugernavn og password.

Alt er billedbåret og understøttet af syntetisk tale. Dermed er det ikke nødvendigt at kunne læse og skrive. Man har en mappe, hvor man kombinerer billeder og sætninger, som der-ved bliver en slags byggeklodser for det hele, da man skriver sætningerne ved at kombinere "klodserne".

GLÆDEN VED AT MODTAGE EN MAIL

Deltagerne på kurset i Aabenraa bliver sat ind i Herbors funktioner. Peter Wolfgramm fortæller og viser deltagerne, hvordan man ved hjælp af et billedmodul kan sende og modtage mails. Også selv om brugerne anvender almindelige programmer som Outlook eller hotmail. Peter synes, det er fedt at se, når en bruger får en mail første gang. Glæden er ubeskrivelig.

Nyttig for mange er også kalender-funktionen, hvor der er mulighed for at visualisere. Der er også funktioner som "dagbog" og "livshistorier". Disse funktioner er gode, da mange i målgruppen har svært ved at fastholde, hvad der er sket i løbet af en dag og få struktur på tiden. Det kan skabe store problemer for ens identitetsopfattelse, og man risikerer, at pædagoger og andre definerer én: "Du er nok en, der kan lide fodbold (fordi jeg selv kan)". Herbor er dermed med til at fastholde brugernes historie og identitet – og således også et modstykke til at blive defineret af andre.

PENNEVENNER GENOPFUNDET

I Herbor er det gamle pennevenner princip blevet "genopfundet" i funktionen Skrivevenner, hvor man kan finde nogle af skrive sammen med. Peter Wolfgramm gav eksempler på, hvordan dette havde givet rigtige venner – offline.

En smart funktion er, at man kan lægge egne eller andre Youtube-klip op på en måde, så det ikke er forvirrende med alt det andet støj fra hjemmesiden.

Aftenen slutter med, at deltagerne giver en melding på, hvad de har fået ud af det. Generelt synes de, at selv om det blot var en introduktion, så kan man tage det med hjem og bruge.

FÅ HERBOR MED LEV-RABAT

LEV og firmaet Flexsus, der står bag Herbor-programmet, har lavet en aftale, som betyder, at medlemmer af LEV kan få programmet til en yderst fordelagtig pris.

Herbor fungerer ved, at brugerne har et abonnement. Der betales et oprettelsesgebyr på 495 kr. Og man kan så vælge et abonnement på seks måneder, som koster 595 kr. eller 12 måneder til 949 kr. LEVs aftale med Flexsus betyder, at LEV-medlemmer får oprettelsen gratis.

Samarbejdsaftalen giver ikke kun fordele for nuværende LEV-medlemmer. Flexsus betaler et års medlemskab til nye abonnenter, der melder sig ind i LEV. Læs mere om samarbejdsaftalen på www.lev.dk, og der er nærmere information om kommunikationsplatformen på www.herbor.dk

Skrivevennerne har mange gode muligheder. En af deltagerne, der er fagperson, reflekterer over, at det kan bruges som datingside for de piger, der ikke vil erkende deres eget handicap. De kan kun forholde sig til synlige handicap, og personalet kan bruge mange ressourcer på den proces. Her kan det komme stille og roligt af sig selv.

Der er mange muligheder, ikke mindst Youtube-funktionen, og der kan arbejdes på mange niveauer. Man kan se mulighederne folde sig ud. Man kan starte med 4-5 ikoner for funktioner. Når man er kørt træt i det, kan for eksempel Skrivevennerne være en ny åbning

Peter Wolfgramm understregede til sidst, at der nok ligger meget arbejde i opstarten. Det kræver støtte, og at man arbejder med brugeren. På lang sigt giver det imidlertid større muligheder. Men man skal ikke introducere noget for nogen, hvis ikke man kan give støtten.

Modtaget email.

Derfor søger man viden om Herbor... Et ægtepar fortæller, at deres søn, der bor i et bofælleskab, har fået et Herbor-abonnement, og de vil gerne kunne bruge det til at kommunikere med ham.

ANNONCE

ANNONCE

Grund og ejendom som UPACLED ønsker at købe i Entebbe.

UPACLEDs kontorer er i dag lejede lokaler, hvor lejen stiger år for år. Det er helt uholdbart for UPACLEDs fortsatte arbejde. Så det er en nødvendighed for UPACLED at finde nye lokaler. Stedet, UPACLED har fundet, ligger i Entebbe, der er omkring en times kørsel fra hovedstaden Kampala. Grunden med en bygning på, der trænger til lidt renovering, koster inklusiv renovering 160.000.000 UGX, hvilket svarer til omkring 450.000 kr.

Støt

udviklingshæmmede i Uganda

Nu kan LEV-kredse støtte LEVs samarbejdspartner i Uganda, UPACLEDs, fortsatte arbejde for udviklingshæmmede. For 2000 kr. kan man hjælpe UPACLED med køb af grund og kontorfaciliteter

LEV har i 14 år arbejdet sammen med forældreorganisationen UPACLED i Uganda om en række forskellige aktiviteter. Om tre år trækker LEV sig ud, og så skal UPACLED stå på egne ben. De forberedelser er i fuld gang. UPACLED er i øjeblikket ved at gøre klar til at oprette eget kontor, og det kræver, at man har sit eget sted, sin egen faste base. Den har UPACLED nu fundet.

For 2000 kr. kan LEVs kredse støtte køb af UPACLEDs nye ejendom. Kredsen får dermed en lille anpart i UPACLED og er således med til

at hjælpe en organisation, der arbejder for at forbedre vilkårene for nogle af verdens mest udsatte mennesker.

Landsforeningen LEVs landsformand Sytter Kristensen udtaler: "Jeg har set med egne øjne, at UPACLED laver et utroligt vigtigt arbejde for mennesker med udviklingshæmning og deres forældre. Det er afgørende, at dette arbejde kan fortsætte efter, at LEVs projekt-engagement i Uganda stopper i 2013. Det er derfor centralt, at UPACLED kommer til at eje deres egne lokaler, så de undgår, at

deres udgifter til kontorer stiger så meget, at det bliver svært for dem at have midler til at lave aktiviteter, såsom at støtte opstarten af selvhjælpsgrupper for forældre til børn med udviklingshæmning.

Som LEVs landsformand opfordrer jeg derfor alle LEVs kommunekredse til at støtte UPACLEDs køb af ejendom med 2.000 kr."

Hvis din kommunekreds ønsker at støtte UPACLEDs køb af ejendom så skriv en mail til LEVs internationale projektmedarbejder Rikke Pinborg på mail rp@lev.dk

FOTO: PREBEN B. SØBORG ■

Vild med SPORT

"Vild med sport" var titlen på et arrangement den 9. maj, hvor børn og unge med handicap i Storkøbenhavn havde mulighed for at se og prøve en lang række idrætter.

På Glostrup Idrætspark mødtes blandt andet blinde, fysisk handicappede, spastikere og udviklingshæmmede og kastede sig ud i en lang række idrætter. Nogle endda på tværs af handicappet.

Udviklingshæmmede kunne dyrke judo, atletik, skydning og spille bordtennis og fodbold. "Vild med sport" var arrangeret af Dansk Handicap Idræts-Forbund, og Jørgen Kjeldergaard, idrætskonsulent i DHIF, fortæller, at de nu vil evaluere arrangementet. Måske kan det føre til flere idrætsmuligheder for børn og unge med udviklingshæmning. Kjeldergaard fik i hvert fald en del henvendelser fra forældre, som gerne ser, at der bliver oprettet deciderede tilbud på bestemte idrætsgrene, eksempelvis atletik for udviklingshæmmede.

I DHIF vil de også se på, om "Vild med sport"-arrangementet skal gentages næste år. Der kunne være en ide i at lave det som en tilbagevendende begivenhed en gang om året, fordi det giver god fokus på de muligheder, der er for at dyrke idræt for handicappede, siger Jørgen Kjeldergaard.

50-60 børn og unge deltog i "Vild med sport", som var støttet af den fælleskommunale idrætspulje, der omfatter 13 kommuner i Storkøbenhavn.

ANNONCE

ANNONCE

SMUT

– guide til et sundere liv

Kortlægning af en gruppe værkstedsmedarbejderes viden om kost, motion og sundhed skal blandt andet føre til skabelsen af en inter-netportal, hvor man via dagbog og konkurrencer kan få vejledning og hjælp til et sundere liv

SMUT. Det er navnet på et nyt LEV-projekt om sundhed og motion for udviklingshæmmede.

Baggrunden for projektet er et stigende antal udviklingshæmmede, der udvikler livsstilssygdomme. Og diverse tiltag mod befolkningen som helhed om sundhedsfremme, som eksempelvis Sundhedsstyrelsens kampagner, er desværre ikke tilgængelige for mennesker med udviklingshæmning. Måden at informere på er simpelthen ikke præcis nok.

LEV har derfor i samarbejde med Forebyggelsesfonden og tre beskyttede værksteder i hovedstadsområdet igangsat SMUT (Sundhed, Motion, Udvikling og Trivsel). Med i projektet er også rådgivningsfirmaet ALECTIA, der er med til at udføre det.

Overordnet handler projektet om at udvikle informationsmateriale om sundhed og motion til mennesker med udviklingshæmning.

Den første fase i projektet har handlet om at kortlægge værkstedsmedarbejdernes viden og idéer om kost, motion og sundhed/sygdom.

HVAD ER GOD MAD?

Der kan være mange måder til at indsamle informationer om medarbejder-

nes viden og idéer. I SMUT-projektet valgte LEVs sekretariatschef, Torben Wind, der også er projektleder, at der skulle arbejdes med Open Space-metoden. Metoden bygger på en meget fri tankegang om, at intet er forkert og alt er tilladt. Konkret arbejder medarbejderne i grupper sammen med en ekstern facilitator, hvor der skabes et fællesskab og en dialog omkring eksempelvis kost.

Dialogen kan forme sig om, hvad er god mad, hvad er sund mad, hvornår spiser man usundt osv. Når deltagerne i gruppen så har noget at sige, får vedkommende udsagnet skrevet ned af en værkstedsmedarbejder, der derefter sætter udsagnet op på væggen, så alle kan se det.

- Metoden er valgt, fordi jeg synes, det giver et godt sammenspil mellem medarbejderne på det beskyttede værksted og de eksterne konsulenter, samt selvfølgelig en god viden og mange sjove idéer, siger Torben Wind.

DE TO KARTOFLER FRA ELLER TIL...

Hvor svært kan det være, kan man måske tænke. Handler det ikke bare om

at tage mindre portioner? Men hvis det var så let, hvorfor er der så flere og flere overvægtige i Danmark?

- Det handler om at finde måder og metoder, der kan hjælpe medarbejderne på de beskyttede værksteder til at se

sammenhængen mellem det at holde sig sund og undgå sygdom og samtidig se glæden ved kost og motion, siger Mimi Løn, sundhedskonsulent fra ALECTIA, og fortsætter: - Generelt kan det for eksempel være svært at se sammenhængen mellem størrelsen af portioner af mad, der spises, og den

generelle sundhedstilstand. Flere tænker – hvad gør de ekstra to kartofler eller det at tage en sodavand til maden i stedet for et glas vand? Det er en proces, der ikke bliver lettere, hvis man er udviklingshæmmet.

DAGBOG PÅ NETTET

Medarbejderne på de beskyttede værksteder har nu på forskellig vis fortalt, hvad de ved om kost, motion og sundhed/sygdom. Herefter skal der udarbejdes informations- og vejledningsmateriale, der støtter op om den enkelte.

I bestræbelserne på at nå flest mulige

Dialogen kan forme sig om, hvad er god mad, hvad er sund mad, hvornår spiser man usundt osv.

Open Space-metoden er med til at give både viden og sjove ideer.

på de beskyttede værksteder udvikles der i SMUT flere former for materialer. Eksempelvis en internetportal, hvor medarbejderne kan indskrive deres målsætninger enten via ikoner eller tekst. Det bliver kombineret med små internetbaserede konkurrencer, hvor man dystet mod sig selv i emnerne kost, motion og sundhed/sygdom, hvor den enkelte får medalje for rigtigt svar.

I LEV ved vi godt, at mange af medarbejderne på de beskyttede værksteder vil have vanskeligheder med at forklare og beskrive, hvad det er for en proces, de deltager i ude på værkstederne. Internetportalen vil derfor også komme til at fungere som en slags dagbog, hvor man enten kan se, hvad der er arbejdet med på værkstedet, eller hvad man selv har arbejdet med.

- På den måde giver vi et dialogredskab, der kan give medarbejderen en mulighed for at snakke om SMUT-projektet både på værkstedet og hjemme, siger Mimi Løn.

Næste fase i SMUT-Projektet bliver at gennemføre sundhedsprofiler på værkstederne. Medarbejderne kan frivilligt deltage i de individuelle samtaler, hvor de blandt andet vil få målt blodtryk, blodsukker og kolesterol samt vægt, fedtprocent og muskelmasse.

ANNONCE

HANDI
Forsikringservice

AF JENS-KRISTIAN MØLLER HANSEN, KONSULENT I HANDI FORSIKRINGSSERVICE ■

Er din ferieforsikring i orden?

Skal du rejse på ferie, er det vigtigt, du har dine forsikringer i orden. Læs derfor nedenstående før du bestiller din rejse...

Har du tegnet en Boforsikring igennem HANDI Forsikringservice, har du automatisk Verdensrejsedækning på din forsikring. Verdensrejsedækning omfatter blandt andet:

- Sygebehandling
- Hjemtransport
- Sygeledsagelse
- Rejseafbrydelse
- Erstatningsrejse
- Evakuering
- Akut krisehjælp
- Bagageforsinkelse

Verdensrejsedækningen dækker på ferierejser af op til 45 dages varighed – i hele verden inklusiv Danmark.

Skulle du blive syg inden rejsen begynder, har du ingen mulighed for at få erstattet rejsens pris, medmindre du har købt en Afbestillingsdækning (Rejseplus).

Har du en hjælperforsikring igennem HANDI Forsikringservice, er dine hjælpere dækket, dog skal du huske at bestille en E101 blanket, inden I skal af sted.

Hvis du vil høre mere om, hvordan du er dækket, når du skal på ferie, så kontakt HANDI Forsikringservice på tlf. 3635 9640.

Yderligere oplysninger om forsikring og sygdom på ferien, kan hentes her:
www.forbrugerraadet.dk/raad-alle/alle/raad027/

Af en lang og snirklet vej er undervisning og skolegang for børn med multiple handicaps vokset frem. Nu kan alle i princippet undervises, men det er et sårbart speciale

Undervisningens vej til de ”u-underviselige”

Hun hørte nogle sære lyde fra værelset ved siden af stuen... et dyr? Et menneske? På et tidspunkt, hvor hun var alene, rejste hun sig og stak hovedet ind i værelset. I en seng lå en dreng sammenkrøbet i fosterstilling. Hovedet syntes for stort til den lille krop, de spinkeltynde arme og ben syntes kun at bestå af brusk og knogler. Han stirrede på hende med tomt blik og åben mund. Det var i 1935. Bagefter skrev hun om sit møde med drengen.

I 1950 besøgte hendes niece sammen med sin mor det samme hjem. Niesen var kun et barn. Også hun hørte lyde fra værelset, kiggede ind, men trak sig så skyndsomst tilbage. En sær sammenkrøbet mand med sort skæg og forviltret hår lå i sengen. Bagefter fortalte hendes mor om ham. Der lå han altid – i sengen.

Ovenstående er et autentisk blik ind i det liv, de mennesker, der dengang blev betegnet som dybt åndssvage, henlevede. Beretningen ovenfor er fra et privat hjem, men på lignende vis var det på de store institutioner under Statens Åndssvageforsorg. Ingen havde forventninger til, at børnene kunne udvikle sig og lære noget, eller at de havde almenmenneskelige behov for kærlighed, fællesskab og oplevelser. Knap betragtet som mennesker, snarere som nogle skabninger af ”en anden slags”. Det var kun et spørgsmål om pleje og pasning.

INTERESSEN VÅGNER

Endnu i dag synes forståelsen af og respekten for mennesker med de mest omfattende handicaps at være temmelig mangelfuld. Ikke desto mindre er det

indiskutabelt, at deres livsomstændigheder er ganske meget bedre, end de var dengang.

Mange forhold har medvirket til den udvikling. Helt konkret begyndte nogle pædagoger og lærere inden for Åndssvageforsorgens skolevæsen sidst i 1960'erne at interessere sig netop for de børn, ingen hidtil havde haft forventninger til. De ”u-underviselige”, som de blev kaldt.

Initiativet viste sig at blive igangsættende for opbygningen og udviklingen af det, der i dag er et pædagogisk fagligt speciale med eget videnscenter. Det efterfølgende vil fremdrage træk af denne udvikling.

BØRNE

De børn, der er tale om her, har alle en række komplekst sammensatte handicaps grundet i omfattende hjerneskader og/eller i arvelige sygdomme. Fælles for dem alle er, at de er uden talesprog, og at de i forskellig grad er mentalt retarderede. Hertil kan komme medfødte misdannelser, spasticitet, epilepsi, muskelsygdomme, synshandicaps og en række andre specifikke handicaps. Ofte er det børn med mange kramper, med store spiseproblemer og med generel dårlig trivsel, mange med jævnlig kontakt til sygehusvæsenet, og alle med et helt nødvendigt behov for omsorg og pleje i alle dagliglivets situationer.

UNDERVISNINGEN VÅGNER

I 1959 blev der i Folketinget vedtaget en ny skolelov. Heri blev det fastslået, at alle danske børn har ret til undervisning. Der var dog ingen, formodentlig

heller ikke inden for Åndssvageforsorgens skolevæsen, der forestillede sig, at lovtæksten skulle forstås bogstaveligt i forhold til den gruppe, der her er tale om, de ”u-underviselige”. Loven gjaldt selvfølgelig kun for de børn, der var i stand til at modtage undervisning.

Alligevel begyndte nogle lærere og pædagoger at interessere sig netop for de ”u-underviselige”. De så en udfordring i at komme tættere ind på livet af dem. Hvad var det for nogle børn? Kunne de lære noget og i så fald hvordan? Og hvad skulle de i det hele taget lære?

Normalisering blev et nøglebegreb i de år. Åndssvageforsorgens daværende chef N.E. Bank Mikkelsen gik forrest i kampen for at bringe ”de åndssvage” ind under den samme lovgivning, som var gældende for alle andre mennesker. Samtidig hermed bredte interessen sig op gennem 1970'erne for undervisning af de sværest handicappede.

Stadig flere blev indskrevet som elever på Åndssvageforsorgens skoler. De blev i stigende grad synlige, og de blev en pædagogisk udfordring for forsorgens skolevæsen, for hver enkelt skole og ikke mindst for de involverede lærere og pædagoger.

I en artikel fra 1975 i Åndssvageforsorgens blad S.Å.-nyt om fremtidens udfordringer tegner Socialstyrelsens daværende undervisningsinspektør Jørgen Hansen et ganske præcist billede af situationen dengang i forhold til undervisningen af de ”u-underviselige”.

ANNONCE

Vestermarkskolen i dag og for 35 år siden. Der er sket meget siden dengang, der ikke var farve på billederne. Begge billeder viser, at ingen er u-underviselige, men de pædagogiske metoder er udviklet en del i løbet af de seneste årtier. Artiklens forfatter ses længst th. på det sort/hvide foto.

"Nu må det imidlertid ikke overses, at når det gælder undervisning af de allerdårligst fungerende børn – "de vegetative" eller "vandrette", som de ikke sjældent betegnes – er det ikke blot kvantitative muligheder, der fordres. En sådan undervisning kræver en helt speciel faglig, pædagogisk viden, som endnu – meget forståeligt – er en mangelvare i pædagogikorpset. Et virkelig kvalificeret undervisningstilbud til disse børn forudsætter, at der er et personale, der kan effektuere det. Der er derfor hårdt brug for en intensiv videreuddannelse inden for de personalegrupper, som vil blive impliceret i dette arbejde."

Nu fandtes der imidlertid ikke et grydeklart kursus, der fokuserede på undervisning af de sværest handicappede. Ude på de enkelte skoler var man jo først ved at finde ud af hvordan! Ofte med entusiasme og stort engagement, nytænkning og kreativitet, men også usikkert og famlende.

LIGHED FOR LOVEN

I 1980 blev Statens Åndssvageforsorg udlagt, som det udtryktes. Det betød for forsorgens skolevæsen et ressortskifte fra Socialministeriet til Undervisningsministeriet. De "åndssvage" børn, som hidtil havde fået særundervisning under Åndssvageforsorgen, blev nu folkeskoleelever med tilbud om

specialundervisning under den samme lovgivning som alle andre danske børn.

Næsten uafhængigt af de administrative ændringer fortsatte udviklingen af undervisning af de sværest handicappede op igennem 1980'erne. På mange skoler blev der iværksat projektføløb, der blev skrevet faglige artikler, og kurser blev afholdt. Andre faggrupper med relation til børnenes specifikke handicaps blev involveret i tværfaglige teams: fysio- og ergoterapeuter, psykologer, synskonsulenter o.a. Forældrene kom til at spille en central rolle med deres unikke viden om børnene.

Forståelsen af børnene ændredes i de år på omvæltende vis dels af de indhøstede erfaringer og dels af ny forskningsbaseret viden om tidlig non-verbal kommunikation. Det stod klart, at det der kunne opfattes som sære lyde, underlige grimasser og besynderlige gebærder ikke – sådan som det altid var blevet opfattet – skulle ses som tilfældige og meningsløse udtryk for primitiv tilbagestående, men tværtimod som en åbning, en mulighed for meningsfyldt kommunikation med børnene.

Ikke mindst den amerikanske psykiater og udviklingspsykolog Daniel Sterns forskning var banebrydende for den udvikling.

EN NY FAGLIGHED OPSTÅR

Kommunikation blev nu det helt centrale tema. Herhjemme stod dr. Pæd. Birgit Kirkebæk, dengang leder af skolen på Taxvej i København, i spidsen for en række udviklingsprojekter, ligesom hun i artikler og på kurser var med til at udbrede ny viden og nye indsigter på området.

Helt fra grunden af oparbejdedes der gennem disse år en viden og en faglighed, som gjorde det muligt under de rette betingelser at åbne døren til en ny verden til glæde for de børn, hvis liv hidtil havde været fastlåst i en middelalderlig afsondrethed og isolation.

Et pionerarbejde, som mange bidrog til – og ofte på trods. Indgroede holdninger og sædvaner ændres ikke overnigt. Heller ikke inden for pædagog- og lærerverdenen.

I 1994 fik området sit eget videnscenter, Vikom, Videnscenter om Kommunikation og Multiple Funktionsnedsættelser hos Børn og Unge uden et Talesprog. I præsentationen af centeret i "Specialpædagogik" i 1994 skriver centerleder Tina Harmon blandt andet, at centerets formål er *at indsamle, udvikle og formidle viden, der har betydning for udvikling, undervisning og behandling af*

Om Laust Torp Jensen

- Han har i snart 40 år arbejdet på Vestermarkskolen i Aars.
- Han har haft tæt kontakt til Vikom – bl.a. som kursusleder – siden Vikoms etablering.
- I 2008 udgav han på Frydenlunds forlag "Du og Jeg – om personlig etisk standard, empati og dedikation".

børn og unge med multihandicap uden verbalt sprog.

Centeret har siden etableringen spillet en central rolle for den fortsatte faglige udvikling ved afholdelse af kurser, udgivelse af eget fagtidsskrift, af bøger, intro-film og andet vidensformidlende materiale, foruden indsamling og udbredelse af viden gennem et stort netværk af kursusledere og særlige videnshavere. Cirka 400 lærere og pædagoger er siden 1998 blevet uddannet på centrets grundkursus: "Kursus i kommunikation og samspil med mennesker med multiple funktionsnedsættelser uden et talesprog".

BØRN SOM ALLE ANDRE BØRN

I dag ved vi, at de børn, der her er tale om – og som tidligere blev betragtet som "en anden slags" – er børn som alle andre børn med basale behov for kærlighed og følelsesmæssig kontakt, med behov for at være sammen med andre, deltage i aktiviteter og opleve sig selv som en del af et fællesskab.

Deres grundlæggende forudsætninger for læring og udvikling er med andre ord ikke anderledes end alle andre børns. Deres ofte komplekst sammensatte handicaps lægger til tider næsten uoverstigelige hindringer i vejen for læring og udvikling.

I dag ved vi imidlertid i langt højere grad, hvordan vi kan overstige de forhindringer, eftersom lærere og pædagoger nu kan trække på en omfattende faglig viden inden for området. En viden som ikke fandtes dengang børnene blev betragtet som u-underviselige.

Meget forenklet, men helt essentielt ligger den faglige udfordring først og fremmest i at nå børnenes basale behov for deltagelse, fællesskab, kærlighed og følelsesmæssig kontakt.

Lykkes det, er der grobund for læring og udvikling.

SÅRBART PÆDAGOGISK SPECIALE

I 2009 var der i vuggestuer, børnehaver og skoler 1185 børn med multiple funktionsnedsættelser.

Som kategori er der tale om den mest sammensatte handicapgruppe i Danmark. Der findes næppe det handicap, der ikke er repræsenteret. Den faglige udfordring er stor og behovet for tværfaglighed indlysende. Samtidig er faget som pædagogisk speciale meget sårbart, sådan som små faglige specialer er det. Skal de leve og ånde og udvikles er et stærkt fagligt netværk nødvendigt. Kun en vedholdende indsats kan fastholde og udvikle den viden, der gen-

nem de seneste 40 år er opbygget inden for området.

I disse år med fokusering på tests, markedsrettet nytteværdi og evaluering af eksakt målbare parametre er der grund til bekymring for udviklingen. Læg dertil de seneste besparelser på kommunale budgetter.

I Norge er der p.t. forslag fremme om en 80 procents beskæring af lignende videnscentre som det danske. Et foruroligende tilbageskridt, hvis det gennemføres. Noget tilsvarende har vi endnu ikke set i Danmark, men som i Norge er der også her brug for det modsatte, nemlig en styrkelse af et sårbart fagligt pædagogisk speciale og dets videnscenter.

Få mere at vide

En mere specifikt viden om fagområdet og om fagets faglige udfordringer kan ses på videnscenterets hjemmeside www.vikom.dk

ANNONCE

ANNONCE

Kommunalpolitikere sætter os i gabestokken

Opfordring fra Danske Handicaporganisationers repræsentantskab i april til at det danske samfund tager vare på de svagest stillede medborgere

Af Stig Langvad, formand for Danske Handicaporganisationer

Det er blevet tilladt i den offentlige debat at skyde på borgere med funktionsnedsættelser og særlige behov. Det er tilladt at hænge os ud for at være skyld i samfundets og især kommunernes dårlige økonomi. Tilladt at betegne os og vore pårørende som krævende ud over det rimelige. Der er sket et klart holdningskred.

Repræsentanter fra 32 handicaporganisationer og fra Danske Handicaporganisationers 97 lokale afdelinger beklager hermed stærkt, at velfærdsdebatten er blevet så skinger. På vores bekostning.

Tendensen er tydelig hos mange ledende kommunalpolitikere og embedsmænd. De hænger kommunens udsatte ud, når de ligger til last. Ofte med detaljerede oplysninger i lokalpressen om den enkelte borger. Og Christiansborgpolitikere bakker op. Også de taler om, hvor meget det går ud over "normalområdet", når de særlige løsninger koster penge.

De forsøger at bilde offentligheden ind, at mennesker med handicap selv kan bestille, hvad de ønsker i kommunen. Det passer ikke. Det er altid kommunen, der foretager en udredning og bevilger den støtte, man har behov for - i henhold til en konkret, individuel vurdering og med udgangspunkt i lovgivningen.

Men det halter med det sidste. Efter pres fra politikerne er budgettet mange steder sat over loven. Bundlinjen skal overholdes, uanset hvad reglerne siger. KL's næstformand beskyldte i en radioavis forleden socialministeren for at underminere kommunernes mulighed for at styre økonomien, når hun udtaler, at socialrådgiverne skal følge loven!

Det er gudskelov ikke alle kommuner, der forsøger at klare de økonomiske problemer ved at underminere retssikkerheden og hænge enkeltpersoner ud i pressen. Mange kommuner satser solidt på faglig kunnen i sagsbehandlingen og prioriterer området. Men for mange gør det modsatte.

Folketingets ratificering af FN's konvention for mennesker med handicap stiller krav til forbedring på handicapområdet såvel på det statslige som det kommunale område. Mennesker med handicap og deres pårørende har en berettiget forventning om at leve og deltage aktivt i samfundslivet på lige vilkår med øvrige borgere i Danmark. Den økonomiske nulvækst i kommunerne, kombineret med skattestoppet, gør det svært for kommunerne at leve op til disse forventninger.

Efter pres fra politikerne er budgettet mange steder sat over loven

Men kommunerne har et problem, når de ikke kan forklare, hvad det er, der er skyld i at udgifterne stiger - skønt alle personer med handicap oplever, at der bliver skåret ned på den hjælp, vi modtager; den hjælp, vi har behov for.

Vi kan være dyre, og det er der gode grunde til. Men det er ikke op til os, hvor meget støtte, tilbud og hjælpemidler koster. Vi har ikke noget behov for, at det er dyrt at servicere personer med handicap. Men vi bliver nødt til at have den støtte, vi har behov for. Og ret til.

Kommunerne og deres landsforening var blandt kommunalreformens stærkeste fortalere. De fastslog inden reformen, at der ikke var den borgerrettede opgave, kommunerne ikke ville kunne klare. I dag må vi nok konstatere, at mange kommunalpolitikere havde alt for lidt indsigt i de amtslige opgaver, som de med reformen påtog sig.

Vi må konstatere, at regeringen ikke leverer den nødvendige økonomiske opfølgning på deres lovgivningsarbejde. Vi må også konstatere, at kommunal finansiering af de specielle og udgiftskrævende løsninger var en fejltagelse. Der skal bredere skuldre til. Det eneste rigtige er en solidarisk betaling, eventuelt med en udligning mellem kommunerne.

Vi må konstatere, at kommunal finansiering af de specielle og udgiftskrævende løsninger var en fejltagelse

BOGANMELDELSE

En usædvanlig øjenåbnende rejse

I Birgit Kirkebæks nye bog *Almagt og afmagt* trækker hun på 50 års personlige erfaringer, når hun skriver om pædagogikkens guldalder. Fokus er måske nok det ligeværdige samvær, men alene med sproget kan man forvandle virkeligheden

AF LASSE RYDBERG ■

Birgit Kirkebæk har i en række vigtige bøger og i sit praktiske virke trukket udviklingshæmmede ud af glemsel og isolation og ladet dem komme til orde, og samtidig givet dem deres historie. Nu har hun skrevet en ny bog *"Almagt og afmagt"*, som jeg vil kalde for et slags fagligt reflektorisk erindringsværk.

Hun har skrevet den, fordi hun efter 50 års virksomhed – som lærer, skoleinspektør, lektor og professor – har haft brug for at gennemtænke og formidle de erfaringer, som en sammensætning af hendes to store virksomheder "handicaphistorie" og "specialpædagogisk forsøg og praksis" har givet hende.

LÆREBOG OG DEBATBOG

Bogen har været en nødvendighed for Birgit Kirkebæk at skrive, og den er blevet en helt usædvanlig nødvendig bog for dem, der er deltagere i de felter, hvor mennesker med handicap lever.

Bogen kan læses på mange planer: Som en historie om faglighed med dens mange fortællinger, hvor Birgit Kirkebæk er nærværende, som en lærebog, der henvender sig til alle,

der arbejder med handicappede. Og endelig som en debatbog. Det sidste, fordi den ikke formidler skråsikker viden. Kirkebæk pointerer, at bogen er et tilbud om eftertanke og en præcisering af, hvor vi ender som mennesker, hvis vi i vort arbejde "vælger" henholdsvis en almagts- eller en afmagtsposition.

DE UDSATTE OG UDSKILTE FÅR ORDET

Bogen gennemstrømmes af fortællinger, der handler om mennesker med handicap og de vilkår, de lever under. Fortællingerne er ikke bare fagpersoners konstruktion af deres patienter eller elever, men fortællingerne giver også de udsatte og udskilte mennesker ordet, der sætter den professionelle faglighed, de er underlagt, i et nyt lys.

Disse fortællinger lukker op til ny refleksion og inddrager historiske aspekter og fagteoretiske overvejelser. De inddrager nødvendigheden af at beskæftige sig med tænkning, moral og etik, og ikke mindst at prøve at forstå, hvad mennesket er.

Egentlig beskæftiger bogen sig i en understrøm med sproget, for i

” Egentlig beskæftiger bogen sig i en understrøm med sproget, for i sproget ligger kimen til almagt eller afmagt...

sproget ligger kimen til almagt eller afmagt. Fra første sætning arbejder Birgit Kirkebæk med sproget, ikke bare som en velskrevet bog, men med en omhu for, hvordan sprog kan forvandle virkeligheder.

AT BLIVE SET OG VÆRDSAT

Bogens kapitler er små vægtige lærebøger om medicinsk forførelse og sociale forstyrrelser. Om hvor sygdoms- eller miljøopfattelsen fører hen. Om funktionsnedsættelse som vilkår, relation eller fordring, der tegner linjer op, som alle må blive klogere på. Om menneskesyn og samfundssyn m.m.

Et sidste kapitel hedder "Mødet med den anden". Det er en central del i forståelsen af Birgit Kirkebæks erindringsrefleksion over 50 år. Ingen har som hun sat det udsatte menneske ind i et ligeværdigt samvær. "At blive set og værdsat er det vigtigste i menneskets udvikling" skriver Kirkebæk således. På den måde er bogen fyldt med nedslag, som gør den til en vidunderlig citatbog.

PÆDAGOGIKKENS GULDALDER?

Bogen er en usædvanlig øjenåbnende rejse gennem mere end et halvt

århundrede, en periode som man måske kan kalde "pædagogikkens guldalder", når tilbageblikket sker fra i dag. Det følgende citat fra bogen er et fint eksempel på, hvordan Kirkebæk ser på denne "guldalder": "At specialpædagogik uden inddragelse af de berørtes perspektiv ender som pædagogik for specielle fagfolk... og ikke som den specielle hjælp, der skal til for at den enkelte føler sig hjulpet pædagogisk og menneskeligt" (bemærk sproget).

Selv om bogen umiddelbart synes at henvende sig til fagfolk, så er den for mig en meget vigtig bog for forældre, fordi dens fortællinger bringer

forældres iagttagelser ind som ligeværdige og ofte vigtige indlæg for, at fagfolk får ny indsigt.

EN BOG MAN MÅ HAVE

Lad mig indrømme, at en bog, der vil meget, kan blive en svær bog – og det er den. Birgit Kirkebæks akademiske tilknytning fordrer, at bogen er blevet akademisk i sin form. Men lad dig ikke slå ud af det. Læs dens fortællinger og teorierne lukker sig op. Lad resten være – du vil efter læsningen sikkert tænke: Det må jeg vende tilbage til. Det sikrer bogen en plads blandt de bøger, man må have. Som en forlængelse af at forske i indsigt...

ANNONCE

ANNONCE

SMÅ ANNONCER

SMÅ ANNONCER

SMÅ ANNONCER

SMÅ ANNONCER

ANNONCE

LEVs ejendomsadministration flytter hjem

LEVs samarbejde med ejendomsadministrationsfirmaet Administrea ophørte med udgangen af april. Fremover varetages opgaven med at administrere alle LEVs ejendomme internt i LEV. Det betyder, at sekretariatet er blevet opnormeret rent personalemæssigt med en økonomimedarbejder og en ejendomsadministrator. Her kan du læse om de to nye i LEVs ejendomssteam.

Ny i LEVs økonomiteam

Christl Zille Jensen startede som deltidsansat økonomimedarbejder i LEV den 1. maj. Hun skal indgå i økonomiteamet med hovedvægten på kasse, bank og debitorfunktion.

Christl har en bred erfaring indenfor administration, regnskab og økonomi og har i de seneste år blandt andet arbejdet som selvstændig bogholder. Hun har en merkonomuddannelse indenfor administration og økonomi. Derudover er hun uddannet som psykoterapeut.

Christl bor i København, har to voksne børn og er både mormor og farmor.

To nye ansigter i LEVs ejendomsadministration

ANNEMARIE STEEN OLSEN

blev ansat som ejendomsadministrator i Landsforeningen LEV den 1. maj 2010. Annemarie skal

varetage administrationen af foreningens ejendomme og vil fremover være kontaktperson, hvis der skulle være spørgsmål til de ejendomme, som LEV administrerer.

Annemarie er uddannet jurist og har arbejdet med ejendomme og ejendomsrelaterede opgaver siden færdiggørelsen af sin uddannelse. Annemarie har blandt andet arbejdet på Københavns Universitet, i Slots- og Ejendomsstyrelsen og som advokatfuldmægtig i Ejendomsforeningen Danmark.

Annemarie er 43 år og bor i Hvidovre.

JESPER CEDERHOLM

blev ansat som økonomimedarbejder i Landsforeningen LEV den 1. maj 2010. Jesper skal be-

skæftige sig med ejendomsregnskab og andre relaterede opgaver i ejendomsadministrationen.

Jesper har arbejdet med ejendomsadministration i 20 år i blandt andet Dan-Ejendomme og Boligselskabet AKB.

Jesper er uddannet i regnskab med blandt andet merkonomuddannelse og andre relevante ejendomskurser hos BL og Ejendomsforeningen Danmark.

Jesper Cederholm er 59 år og bor på Østerbro i København.

LEV blev synlig på Forbrugermesse Forår 2010 i Aalborg

Af Annette Andreasen, LEV-Aalborg Kommunekreds

LEV Nordjylland blev i samarbejde med fem andre foreninger tilbudt en gratis standplads ved dette års Forbrugermesse i Aalborg Kongres & Kulturcenter. Messen er en årligt tilbagevendende begivenhed, hvor rigtig mange nordjyder lægger vejen forbi. Ved dette års messe var der 23.000 besøgende.

Da synlighed for vores forening er en vigtig pointe, som vi hele tiden arbejder ud fra, viste en hurtig rundspørge i bestyrelserne i Nordjylland, at der var interesse for at bruge nogle timer på en sådan stand og fortælle om LEVs arbejde for mennesker med udviklingshæmning. Fra vores fire kommune og fælleskommunekredse i Nordjylland var vi otte personer, som på skift tog en tårn på standen.

Der blev bestilt materialer fra landsforeningen, og LEVs bære-

net med logo blev synlige i hele centeret. Vi talte med mennesker, som ikke anede, at der var noget der hed LEV, eller hvad mennesker med udviklingshæmning er for nogen. Så alene på dette punkt mener vi, at vi har rykket! De nye brochurer fra landsforeningen mener vi desuden er rigtig gode, og folk viste stor interesse for at få viden med hjem.

Vi havde alle nogle hyggelige dage sammen på standen, og samarbejdet med de øvrige foreninger var hyggeligt og givtigt. Vi har i hvert fald lagt billet ind til næste års Forbrugermesse.

Spurvedans

Kun få udenforstående har haft lejlighed til at opleve livet bag murene på landets eneste sikrede behandlingsinstitution for voksne kriminelle udviklingshæmmede, Kofoedsminde. For her afsoner en gruppe udviklingshæmmede, der kan være til så stor fare for sig selv og andre, at de er uegnet i et almindeligt fængsel. De tilbringer ofte mange år af deres liv på Kofoedsminde.

Oda Lauritsen beretter i denne bog stilfærdigt og passioneret om sit eget unikke møde med den sikrede institution ved Rødbyhavn på Lolland, som hun besøgte gentagne gange i 2006 og 2007.

Ud over at indfange stedets særlige karakter videregiver hun tre af de anbragtes livshistorier, som undervejs får forfatteren til selv at reflektere over deres skæbner og ikke mindst samfundets ansvar.

Sidst i bogen giver otte tidligere forstandere på den 25 år gamle institution deres personlige historiske rids over udviklingen gennem tiderne på en af Danmarks mest specielle arbejdspladser.

Spurvedans

- Kofoedsminde's historie
Af Oda Lauritsen
Forlaget Udvikling
130 sider/250 kr.

DBU og handicapidrætten indgår samarbejdsaftale

Dansk Boldspil-Union og Dansk Handicap Idræts-Forbund har indgået en samarbejdsaftale, der skal sikre fodboldspillere med funktionsnedsættelse de bedst mulige vilkår.

Konkret indeholder aftalen blandt andet integrerede tiltag på uddannelsesområdet, samarbejde omkring integration af børn med funktionsnedsættelse på DBU's fodboldskoler samt sparring fra bl.a. DBU's landstrænergruppe om viden inden for børne- og ungearbejde samt talentudvikling.

Karl Vilhelm Nielsen, formand for DHIF, fortæller, at målsætningen blandt andet er at udvikle landshold, der kan begå sig ved Special Olympic Games.

DBUs Formand, Allan Hansen (th.) håber, at aftalen kan være med til at sikre fodbolds rolle som en sport for alle – uanset niveau og fysisk formåen.

Samarbejdsaftalen løber i første omgang over to år, hvorefter den skal genforhandles.

Ny forstander på botilbud i Nyborg

Region Syddanmark har ansat Torben Bøge Mikkelsen som forstander for Engbo, der er et botilbud for udviklingshæmmede i Nyborg og en del af det tidligere Strandvænget.

"Totalt set bliver det en kæmpe udfordring. For mig er det vigtigt, at Engbo er et sted, hvor pårørende kan anbringe deres kære, i vished om at alle gør deres yderste for at gøre en forskel," siger Torben Mikkelsen, der blandt andet er uddannet socialpædagog.

KURSER OM UDVIKLINGSHÆMNING OG PSYKIATRI

Center for Oligofrenipsykiatri tilbyder en række kurser indenfor emnerne psykologi og psykiatri. I anden halvdel af 2010 drejer det sig blandt andet om:

- Psykofarmaka
- Psykiatri for pædagoger
- ADHD hos mennesker med udviklingshæmning

Læs mere på www.oligo.dk

www.oligo.dk

SL: Vi vil gerne hæfte

"Hvorfor er det gratis for forældre med et handicappet barn at benytte en specialbørnehave, når alle andre forældre ved brugen af almindelige børnehaver skal betale en takst?" Sådan spørges der i udspillet "Vilje til Velfærd", hvor Kommunernes Landsforening forholder sig til, hvordan velfærdssamfundet fremtidssikres. Spørgsmålet kaldes et brugerbetalings-paradoks og står i afsnittet "Dæmp efterspørgslen på offentlige ydelser".

- Svaret på det spørgsmål ligger dybt i vores samfund. Vi vil gerne hæfte solidarisk for mennesker med særlige behov. Det gør vi over skatten, og derfor er det ikke gratis for nogen – heller ikke for forældre til handicappede børn, siger Marie Sonne, næstformand hos Socialpædagogerne (SL) i en pressemeddelelse.

- Selvfølgelig koster det at give børn og unge med funktionsnedsættelser specielle tilbud. Men vi gør det jo, fordi vi har vedtaget, at vi vil være et samfund, der tager hånd om alle og giver mennesker med særlige behov et værdigt liv. Handicappede børn og unge skal have samme muligheder i forhold til dannelse, læring og udvikling som andre børn.

Hvorfor er det gratis for forældre med et handicappet barn at benytte en specialbørnehave, når alle andre forældre ved brugen af almindelige børnehaver skal betale en takst?

Formanden hedder stadig Stig Langvad...

Repræsentanter fra medlemsorganisationerne og Danske Handicaporganisationers afdelinger satte på DH's repræsentantskabsmøde i april kursen for de kommende års arbejde i DH. Stig Langvad blev genvalgt som formand. Ny i forretningsudvalget er Janus Tarp fra PTU. Handlingsplanen, der beskriver 10 prioriterede fokuspunkter for DH's arbejde de næste to år, fik af repræsentantskabet tilføjet et 11. punkt om retssikkerhed og sagsbehandling. Læs mere på www.handicap.dk.

Kommunekredse

LANDSFORENINGEN LEV:

– udvikling for udviklingshæmmede

LANDSKONTOR:

Kløverprisvej 10 B, 2650 Hvidovre
Telefon: 3635 9696
E-mail: lev@lev.dk
Web: www.lev.dk

KONTOR- OG TELEFONTID:

Mandag til torsdag: 9.00-16.00

Fredag: 9.00-13.00

GIRO:

5 49 00 06 (kontingent)

2 00 10 04 (gaver og bidrag)

LANDSFORMAND:

Sytter Kristensen
Tlf. 5927 7323, fax 5920 9652
e-mail: sk@lev.dk

NÆSTFORMAND

Kitt Boel
Tlf. 8628 0925
e-mail: koltvej_35@adslhome.dk

LEV-BLADET:

Nr. 3/59. Årgang 2010
ISSN: 1903-7937

PROTEKTOR:

Hendes Majestæt
Dronningen

MEDLEM AF:

Inclusion International
NSR – Nordisk Samarbejdsråd

ANSVARSHAVENDE REDAKTØR:

Sytter Kristensen

REDAKTION:

Arne Ditlevsen, Sytter Kristensen,
Lasse Rydberg, Hans Andersen

FORSIDEFOTO:

Preben B. Søborg

STOF TIL BLADET SENDES TIL:

Kløverprisvej 10 B, 2650 Hvidovre
Telefon: 3635 9696
Telefax: 3635 9697
E-mail: redaktion@lev.dk
Indsendte bidrag afspejler ikke
nødvendigvis LEVs holdninger.

DEADLINES:

LEV 4/10 udkommer ultimo
juni, deadline 1. juni 2010
LEV 5/10 udkommer medio
september, deadline 17. august 2010

ANNONCEKSPEDITION:

Damgårdsvej 46, Gram
8660 Skanderborg
Tel. 8793 3788
Email: fl@flreklame.dk

OPLAG:

9.400 stk.

TRYK:

Glumsø Bogtrykkeri

LAYOUT:

Synergi

Telefon: 7027 9003

LEVS RÅDGIVNINGSTJENESTE:

Mandag, tirsdag, onsdag:
10.00 - 12.00
Torsdag, fredag, lørdag, søndag:
Lukket
Ring 8038 0888
(LEV betaler samtalen)
E-mail: raadgivning@lev.dk

Aabenraa

Magny Jønych
Tlf. 7452 6472
e-mail: magnyjonch@webspeed.dk

Aalborg

Annette Andreassen
Tlf. 9814 4714
e-mail: a.andreassen@home3.gvnet.dk

Assens/Middelfart/Nordfyn

Ingrid Rasmussen
Tlf. 6445 1562
e-mail: ingrid.rasmussen@kabelmail.dk

Bornholm

Svend Pedersen
Tlf. 5695 6326
e-mail: svend_p@tiscali.dk

Billund

Kristen Haubjerg
Tlf. 7532 1119
e-mail: elsemarie.kristen@mvp.net

Brøndby/Ishøj/Vallensbæk

Torben Olsen (kontaktperson)
Tlf. 3647 0212
e-mail: torbenogsus@olsen.mail.dk

Dragør-Tårnby

Alex Dufrenne
Neelsvej 5
2791 Dragør
e-mail: alex.dufrenne@mail.dk

Egedal

Jane Villemoes
Tlf. 4031 7597
e-mail: janevillemoes@msn.com

Esbjerg/Fanø

Carl Henning Møller
Tlf. 7514 2879
e-mail: chm@kreds.lev.dk

Favrskov - Skanderborg

Jytte B Sørensen
Tlf. 8622 4631
e-mail: jytte.soerensen@kreds.lev.dk

LEV Faxe/Vordingborg

Kristian Nicolaisen
Tlf. 22 59 30 50
e-mail: vibeke@angelman.eu

Fredensborg/Humblebæk

Michael Willenbrack
Tlf. 4848 0031
e-mail: michael.willenbrack@tdcadsl.dk

Frederiksborg

Ejvind Wilms
Tlf. 3321 7002
e-mail: ejvind.wilms@kreds.lev.dk

Frederikshavn/Læsø

Tove Nørgaard Jensen
Tlf. 9829 2186
e-mail: frugthaven10@jensen.tdcadsl.dk

Frederikssund

Astrid Schøbel
Tlf. 4731 4815
e-mail: astrid@schoebel.dk

Furesø

Sine Holm
Tlf. 4498 4454
e-mail: sine@biomerieux.dk
Fåborg/Midtfyn/Ærø
Ulla Stick
Tlf. 6268 1987
e-mail: ulla.stick.kredslev@mail.dk

Gentofte

Alice Hasselgren
Tlf. 4364 6467
e-mail: alice.hasselgren@mail.dk

Gladsaxe

Mads Rimmen
Tlf. 3513 4419
e-mail: mads.rimmen@vip.cybercity.dk

Greve

Vakant

Gribskov

Vakant
Kontakt Stig Christensen, LEV
Tlf. 3635 9696
e-mail: sc@lev.dk

Guldborgsund

Tina Farinha
Tlf. 2625 0800
e-mail: farinha@mail.dk

Haderslev

Solvej Laugesen
Tlf. 7484 1665
e-mail: solvej@dlgmail.dk

Halsnæs

Rita Simonsen
Tlf. 4971 9471
e-mail: ritas@os.dk

Hedensted/Horsens

Mikael Bisted
Tlf. 7568 1227
e-mail: stanel@mail.dk

Helsingør

Jacob Svendsen
Tlf. 4922 6162
e-mail: jacob.svendsen@pol.dk

Herlev

Marianne Ulrich-Jørgensen
Tlf. 4491 9168
e-mail: ml.ulrich@privat.dk

Herning/Ringkøbing/Skjern

Inge-Lise Pilgaard
Tlf. 9719 1910
e-mail: inge-lise.pilgaard@kreds.lev.dk

Hillerød/Allerød

Dorthe Kann
Tlf. 4826 1050
e-mail: kannrose@post8.tele.dk

Hjørring/Brønderslev/Jammerbugt

Fridolin Laager
Tlf. 9847 9116
e-mail: laager@mail.dk

Holbæk

Morten Løvschall
Tlf. 5917 3917
e-mail: morten@lovschall.name
Holstebro
Jørgen Bloch Lauritsen
Tlf. 9749 1629
e-mail: bloch@adslhome.dk
Hvidovre
Vakant
Kontakt Stig Christensen, LEV
Tlf. 3635 9696
e-mail: sc@lev.dk

Høje Taastrup

Asger Høg
Tlf. 4656 3710
e-mail: ahog@tdcadsl.dk

Hørsholm

Flemming Sundt
Tlf. 4586 1707
e-mail: connie@poulsen.mail.dk

Ikast-Brande

Tove Carlson
Tlf. 9725 2058
e-mail: mail@t-carlson.dk

Kalundborg

Pia Schmidt
Tlf. 2012 3383
e-mail: pl@schmidt.mail.dk

Kolding

Grethe Blond
Tlf. 7551 8263
e-mail: hcb220238@mail.tele.dk

København

Steen Stavngaard
Tlf. 3646 3783
e-mail: ss@sankt-annae.dk

Køge

Frank Poulsen
e-mail: lev.frank-poulsen@mail.dk

Lejre

Bjørn Lykke Sørensen
Tlf. 4648 0976
e-mail: lykke.soerensen@privat.dk

Lemvig

Anette Broe Henriksen
Tlf. 9782 2768
e-mail: anette.broe@kreds.lev.dk

Lolland

Gyrithe Sidor (kontaktperson)
Lavendelvej 11
4920 Søllested

Mariager Fjord/ Vesthimmerland/Rebild

Ella Holm Hansen
e-mail: eh@ellaholmhansen.dk

Morsø

Lone Øst
Tlf. 9776 4698
e-mail: zenofexxx@sol.dk

Nyborg/Kerteminde

Laurits Nielsen
Tlf. 6534 1509
e-mail: lauhed@mail.dk

Næstved

Laëtitia Taylor
Tlf. 2349 1131
e-mail: LEV_naestved@yahoo.dk

Odder/Samsø

Astrid Marie Nielsen
Tlf. 8692 9518
e-mail: astrid.marie.nielsen@odder.dk

Odense

Flemming Larsen
Tlf. 6616 7203
e-mail: stegsted@gmail.com

Odsherred

Dorthe Pedersen
Tlf. 5964 2640
e-mail: dorthepedersen@mail.tele.dk

Randers

Preben Schmidt
Tlf. 8640 2217
e-mail: preben@achtenschmidt.dk

Ringsted

Mona Williams
Tlf. 5764 3584
e-mail: williamsz@ofir.dk

Roskilde

John Møller
Tlf. 4632 7632
e-mail: john_moller1@msn.com

Rudersdal

Claus T. Hansen
e-mail: cth@clubz.com

Rødovre

Irene Schimmell
Tlf. 3670 6492

Silkeborg

Anders Christensen
Tlf. 8684 6221
e-mail: jagachristensen@hotmail.com

Skive

Inge Vibeke Hahn
Tlf. 9753 5727

Slagelse/Sorø

Niels Gerner
Tlf. 5852 6320
e-mail: kirsten@gerner.dk

Solrød

Carsten Wærens
Tlf. 5614 41 25
email: waerens@webspeed.dk

Stevns

Susanne K. Pedersen
Tlf. 5650 4315
e-mail: sanand@mail.dk

Struer

Palle Olsen
Tlf. 9785 3815
e-mail: palle.olsen@kreds.lev.dk

Svendborg/Langeland

Frank E. Jensen
Tlf. 6222 1490
e-mail: edelberg@stofanet.dk

Sønderborg

Jonna Rasmussen
Tlf. 7443 3665
e-mail: osfire@rasmussen.dk

Thisted

Vakant

Tønder

Jens Ellekjær
Tlf. 7472 4094
e-mail: je@kreds.lev.dk

Varde

Ellen Højberg
Tlf. 7524 1260
e-mail: hoejberg@tele2adsl.dk

Vejen

Finn Nygaard
Tlf. 7552 4740
e-mail: finn@asbovej.dk

Vejle

Kirsten Sørensen (kontaktperson)
Tlf. 7573 5809
e-mail: ksorensen@stofanet.dk

Viborg

Henning Hansen
Tlf. 8669 9797

Ærø

Susanne Jørgensen (kontaktperson)
Tlf. 6253 3319
e-mail: bs@hus.dk

Århus/Norddjurs/Syddjurs

Jan Kristensen
Tlf. 8628 0925
e-mail: jankr@dadlnet.dk

Angelmanforeningen i Danmark

Jane Villemose
Tlf. 4031 7597
e-mail:
angelmanforeningen@gmail.com
www.angelman.dk

Cri du Chat Foreningen

Birthe Villani
Tlf. 8611 8887
e-mail: villani@mail1.stofanet.dk
www.criduchat.dk

Danske Døvblindfødtes Forening

Vibeke Faurholt
Tlf. 9885 4332
e-mail: faurholt@mail.tele.dk
www.danskdbf.dk

Dansk Forening for Tuberøs Sclerose

Liselotte W. Andersen
Tlf. 8627 7714
e-mail: brandersen@webspeed.dk
www.tuberoessclerose.dk

Den danske CDG-forening

Pia Seitzberg
Tlf. 3512 5125
e-mail: johnnymadsen@email.dk
www.cdg.dk

Foreningen Handicappede Børn Uden Diagnose

Anja Grevinge
Tlf. 6178 0508
e-mail: hbud@forum.dk
www.hbud.dk

Landsforeningen for Rubinstein-Taybi Syndrom

Claus Jørgensen
Tlf. 4018 4050
e-mail: georgsholm@mail.dk
www.rubinstein-taybisyndrom.dk

UniqueDanmark

Dorte Vestergren Møller
e-mail: dorte@uniquedanmark.dk
www.uniquedanmark.dk

Kristelig Handicapforening

Ellen Hessellund Mikkelsen
Tlf. 8741 0138
e-mail: landskontor@k-h.dk
www.k-h.dk

Landsforeningen Downs Syndrom

Brita Mannick Laursen
Tlf. 9749 6688
e-mail: ulbrit@tele.dk
downssyndrom@downssyndrom.dk
www.downssyndrom.dk

Landsforeningen for Fragilt X syndrom

Helle Hjalgrim
Tlf. 4448 5808
e-mail: helle.hjalgrim@dadlnet.dk
www.fragiltx.dk

Dansk Forening for Williams Syndrom

Michael Lauridsen
Tlf. 6441 5391
e-mail: williamssyndrom@mail.dk
www.williams-syndrom.dk

LUMA – Landsforeningen der arbejder for Udviklingshæmmede Med Autisme

Henrik Sloth
Tlf. 6453 0697
e-mail: luma@lumaweb.dk
www.lumaweb.dk

Landsforeningen for Prader-Willi Syndrom

Kristina Bartholin Henriksen
Tlf. 2254 6653
e-mail: : elle-kristina@heaven.dk
www.prader-willi.dk

Landsforeningen for Sotos Syndrom

Yvonne Wounlund
Tlf. 6447 1090
e-mail: yvonne-wounlund@mail.dk
www.sotos.dk

Landsforeningen Rett Syndrom

Winnie Pedersen
Tlf. 7020 2053
e-mail: post@rett.dk
www.rett.dk

ULF – Udviklingshæmmedes Landsforbund

Lisbeth Jensen
Tlf. 7572 4688, Fax 7572 4633
e-mail: ulf@ulf.dk
www.ulf.dk

KNUS

Lene Bang Larsen
Tlf. 3649 0899
e-mail: lene@knus.nu
www.knus.nu

Copyright:
LEV må gerne kopieres og på anden
måde anvendes, hvis kilden tydeligt
angives.
Et eksemplar af den pågældende pub-
likation bedes tilsendt LEVs redaktion.
ISSN 1903-7937

ANNONCE

ANNONCE

Som pårørende til udviklingshæmmede og medlem af LEV kan du opnå gode rabatter på dine forsikringer hos Codan. Ring og hør mere på 33 55 55 55.

DET HANDLER JO BARE OM AT LEVE

LEV og Codan har sammen udviklet en række forsikringer, der er specielt tilpasset handicappedes og udviklingshæmmedes behov.

Vi kalder dem **HANDI** forsikringer

Du får f.eks. med HANDI hændelsesforsikring en række fordele i forhold til andre ulykkesforsikringer.

Blandt andet dækning af brilleskader, tandskader og knoglebrud, og så kræves der ingen helbredsoplysninger.

Ring nu til LEV og hør mere om alle HANDI forsikringerne, og hvordan vi hjælper dig med at forsikre det liv, du lever.

Al henvendelse til: Landsforeningen LEV,
Kløverprisvej 10B, 2650 Hvidovre, Tlf. 3635 9696